

Wniosek o przyznanie Medalu za Zasługi dla Miasta Szczecina
profesorowi Władysławowi Filipowiakowi

Prof. Władysław Filipowiak należy do najbardziej znanych osobowości Szczecina, mimo tego, że nie jest rodowitym Szczecinianinem. Urodził się w 1926 roku na Śląsku Cieszyńskim, na polsko-czeskim obszarze granicznym. Jest badaczem starożytności, profesorem i wykładowcą na Uniwersytecie Szczecińskim jak i byłym dyrektorem Muzeum Narodowego w Szczecinie, z którym związany był od 1955 do 2006 roku.

Prof. Władysław Filipowiak służy od lat Pomorzu. Swoim życiem dokumentuje trudny proces rozwojowy niemiecko-polskich stosunków. Swoją naukową i publiczną pracą wspiera w szczególny sposób niemiecko-polskie porozumienie, w ten sposób przyczynia się istotnie do powstania nowoczesnego, wychodzącego poza granice państwowe Pomorza, którego mieszkańcy - niezależnie od narodowości - zawsze mają czuć się godnie i bezpiecznie.

Dorobek naukowy

Prof. Władysław Filipowiak jest autorem ponad 200 rozpraw dotyczących archeologii i prehistorii Pomorza. Badania swoje prowadził w Szczecinie, Kamieniu Pomorskim, Cedyni (tzn. na obszarze dawnej Nowej Marchii) i przede wszystkim w Wolinie, gdzie nadal działa jako emeryt. Tam kontynuuje prace, które przed 1945 rokiem prowadzone były głównie przez archeologa i wcześniejszego dyrektora Muzeum Miasta Szczecina, Otto Kunkla.

W latach sześćdziesiątych ubiegłego stulecia prof. Filipowiak kierował z dużym powodzeniem badaniami archeologiczno-etnograficznymi w Afryce Zachodniej. W światowej literaturze archeologicznej uchodzi on za odkrywcę stolicy średniowiecznego Królestwa Mali.

Liczne jego prace zostały przetłumaczone na język niemiecki, niektóre opublikowane tylko po niemiecku, jak np.: „Porty i przemysł stoczniowy u ujścia Odry od IX do XII wieku” (1983), „Początki miast na Pomorzu. Okres wczesny miasta europejskiego” (1987), „Wolin Vineta” (1992),

Kariera

Prof. Władysław Filipowiak ukończył w roku 1950 studia na Wydziale Handlu Zagranicznego na Akademii Handlowej w Szczecinie a w 1953 roku studia archeologiczne na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu. W roku 1967 doktoryzował się, w 1977 roku obronił pracę habilitacyjną i w 1989 otrzymał tytuł profesora. Od 1951 roku działał w zakresie muzealnym. W latach 1955-2006 kierował najpierw Muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie, które w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia przekształcone zostało w Muzeum Narodowe. Od 1952 roku działał w Wolinie (od 1954 roku na zlecenie Instytutu Archeologii i Etnografii Polskiej Akademii Nauk). Jako inicjator badań archeologiczno-etnograficznych, które prowadzone były w Afryce Zachodniej od 1962 r. początkowo przez muzeum Pomorza Zachodniego w Szczecinie, a później przez Muzeum Narodowe w Szczecinie, prof. Filipowiak brał udział w licznych ekspedycjach zachodnio-afrykańskich.

Przez wiele lat był wykładowcą na Uniwersytecie Szczecińskim, także gościnnie m.in. na uniwersytetach w Bratysławie, Oslo, Lund, Sztokholmie, Kopenhadze, Berlinie i Kolonii.

Prof. Filipowiak jest członkiem wielu organizacji, polskich i międzynarodowych towarzystw naukowych m.in.: Polskiej Akademii Nauk, Międzynarodowej Unii Nauk Prehistorycznych i

Protohistorycznych (Belgia), Niemieckiego Instytutu Archeologicznego (Berlin); reprezentuje Polskę w międzynarodowych gremiach archeologicznych, brał udział w licznych naukowych, także polsko-niemieckich konferencjach, które poświęcone były przede wszystkim historii Słowian Zachodnich, Pomorza i historii Odry.

Działalność publiczna

Prof. Władysław Filipowiak rozbudował Muzeum Pomorza Zachodniego, dzięki czemu mogło ono uzyskać status Muzeum Narodowego. Zbiory archeologiczne ostatniego (pierwotnie skoncentrowane głównie na historii Słowian na obszarze Pomorza) zostały w latach siedemdziesiątych ubiegłego stulecia, pod kierownictwem prof. Filipowiaka poszerzone o niemiecką spuściznę kulturową regionu. Jego działanie miało znaczenie ponadregionalne. Odzwierciedlało postępujące zmiany w polityce kulturalnej Polski i w rosnącym stanie wiedzy o historii Pomorza. Prof. Filipowiak utworzył Dział Pomorskiej Sztuki Średniowiecznej i stałą ekspozycję dotyczącą dziejów książąt pomorskich. Powołał do życia Muzeum Historii Szczecina i współdziałał w tworzeniu muzeów lokalnych w Cedyni, Stargardzie Szczecińskim, Świnoujściu, Wolinie.

Przez wiele lat zabiegał o zwrot Szczecinowi dóbr kultury wywiezionych po wojnie z tego miasta. Dzięki jego staraniom wróciły na początku lat sześćdziesiątych ubiegłego stulecia z ZSRR m.in.: rzeźby średniowieczne i kolekcja rysunków braci Tiepolo. W latach dziewięćdziesiątych wróciła z Muzeum Narodowego w Warszawie słynna kolekcja replik rzeźby antycznej, zwana kolekcją Dohrnów. Później mogły zostać nabyte: legendarny pierścień rodu Borck oraz portret Filipa I, wykonany w pracowni Cranacha. Z muzeum w Płocku zostały odzyskane obrazy z ambony, która do 1945 roku znajdowała się na Zamku Szczecińskim.

Szczególnie ważne dla przekazu i rozpowszechnienia wiedzy o historii Księstwa Pomorskiego na polskim terytorium była związana z tym wystawa, którą prof. Filipowiak zorganizował w latach siedemdziesiątych w kooperacji z Muzeum Narodowym w Warszawie. Ponadto pod jego kierownictwem Muzeum Narodowe w Szczecinie zaprezentowało kolekcję biżuterii książąt pomorskich na międzynarodowych wystawach m.in. w Londynie i Nowym Jorku. Brało ono udział w licznych niemiecko-polskich inicjatywach, m.in. w wystawie z okazji tysięcznej rocznicy Zjazdu w Gnieźnie.

W obliczu powyższego nie wolno zapomnieć o tym, że prof. Filipowiak należy do generacji wojennej i że jego tragiczne doświadczenia wojenne zdecydowały jego stosunek do Niemiec. Zmieniał on się jednak wraz z postępującym rozwojem niemiecko-polskich stosunków, które po wojnie i tak były znacznie ograniczone. Z czasem uprzedzenia okresu powojennego ustępowały staraniom o podjęcie współpracy. W ten sposób doszło do obiektywnego spojrzenia na historię Pomorza w ramach wystaw organizowanych przez prof. Filipowiaka. Bardzo pozytywnie rozwijała się kooperacja z niemieckimi muzeami i archeologami. Rozpoczęto m.in. współpracę z rodziną Dohrn. Coraz więcej eksponatów, które dokumentują również niemieckie dziedzictwo kulturowe Pomorza, można było nabyć. Organizowano wystawy znaczących, związanych ze Szczecinem artystów, jak np. retrospektywna wystawa dzieł Bernharda Heilingera.

Ta wielostronna niemiecko-polska współpraca na płaszczyźnie muzealnej była dzięki prof. Filipowiakowi kontynuowana z powodzeniem także po zjednoczeniu Niemiec w roku 1990 i to mimo jego początkowego sceptycyzmu w odniesieniu do tego wydarzenia. Choć przekonany był, podobnie zresztą jak cała generacja wojenna, już przed rokiem 1989 o nieuchronności zjednoczenia Niemiec, obawiał się jej skutków dla Polski, i dlatego obserwował z największą uwagą wydarzenia w Niemczech po 1989 roku.

Czterdzieści lat dążył do wymiany eksponatów archeologicznych między muzeami Pomorza Przedniego i Pomorza Zachodniego i do ich umieszczenia w placówkach na obszarze ich pochodzenia. Chodziło tu o eksponaty, które wywiezione zostały w czasie wydarzeń wojennych w różnych kierunkach ze Szczecina i przez to zostały uratowane.

Na zakończenie należy wspomnieć, że prof. Filipowiak od lat służy Pomorzu jako konsultant. Wielokrotnie doradzał fundacji muzeum z Oldenburga, kiedy ta odbudowywała słowiański statek „Starigard”.

Przewodniczący Rady Miasta Szczecin

Jan Stopyra

